

ЯРМОЛЮК А. А.,
аспірантка кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
(Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.2

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.18>

РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ

Дослідження визначає зростаючу складність у конфігурації правовідносин співпраці у сфері інтелектуальної власності між зацікавленими сторонами. Оскільки взаємодії в правовідносинах часто набувають гібридного характеру як за формою (мережеві, на основі платформ відкритих інновацій, стратегічні альянси тощо), так і за своїм змістом через різноманіття можливих комбінацій правових інструментів відкритих і закритих інновацій. У статті узагальнено такі форми провадження інноваційної діяльності в умовах використання парадигми «Відкриті інновації 2.0», як ліцензування та передача майнових прав інтелектуальної власності, альянс інтелектуальної власності, дослідження та розробки інтелектуальної власності на різних етапах інноваційного процесу тощо. Автор підкреслює, що в умовах використання концепції відкритих інновацій ліцензування майнових прав інтелектуальної власності взаємно встановлюється як вхідне або на видачу ліцензій, згідно з яким у першому випадку суб'єкт отримує майнове право інтелектуальної власності на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншого стейкхолдера, тоді як у другому – суб'єкт надає дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Окрему увагу приділено питанню розподілу майнових прав інтелектуальної власності при застосуванні цих форм. Охарактеризовано перспективи та пропонується створення платформ відкритих інновацій, проаналізовано правові аспекти забезпечення належної охорони прав інтелектуальної власності при їх функціонуванні. Розглянуто правові механізми реалізації концепції відкритих інновацій як оптимізаційної форми розвитку публічно-приватного партнерства. У статті проаналізовано питання розподілу майнових прав інтелектуальної власності при здійсненні публічно-приватного партнерства в умовах використання новітньої парадигми «Відкриті інновації 2.0».

Ключові слова: відкриті інновації, права інтелектуальної власності, дослідження та розробка, ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, платформа відкритих інновацій, публічно-приватне партнерство.

Yarmoliuk A. A. Disposition of intellectual property rights in terms of using the concept of Open Innovation

The paper identifies the growing complexity in the configuration of legal relations of cooperation in the field of Intellectual Property between interested parties. Because interactions in legal relations often acquire a hybrid nature both in form (network, based on Open Innovation Platforms, strategic alliances, etc.) and in their content due to the variety of possible combinations of legal instruments of Open and Closed Innovation. The article summarizes such forms of innovation activity

under the conditions of using the «Open Innovation 2.0» paradigm as licensing and transfer of intellectual property rights, Intellectual Property Alliance, research and development of Intellectual Property at various stages of the innovation process, etc. The author emphasizes that under the conditions of using the concept of Open Innovation, the licensing of intellectual property rights is reciprocally established as licensing in and licensing out, according to which in the first case the subject receives the intellectual property right to use the object of the intellectual property rights of another stakeholder, while in the second – the subject grants permission to use the object of intellectual property rights. Particular attention is paid to the issue of distribution of intellectual property rights when applying these forms. The prospects are characterized and the creation of Open Innovation Platforms is proposed, the legal aspects of ensuring protection of intellectual property rights during their operation are analyzed. The legal mechanisms for implementing the concept of Open Innovation as an optimization form of Public-private partnership development are considered. The article analyzes the issue of the distribution of intellectual property rights in the implementation of a Public-private partnership under the conditions of using the newest paradigm «Open Innovation 2.0».

Key words: *Open Innovation, intellectual property rights, research and development, intellectual property rights licensing, Open Innovation Platform, Public-private partnership.*

Вступ. У зв'язку зі зміною характеру інноваційної діяльності перед суб'єктами інноваційної діяльності постає важливе питання щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, яке стає одним із основних елементів теорії відкритих інновацій. Окрім зростаючої важливості та підвищення ролі інтелектуальної власності, посилення уваги до відкритих і спільних підходів до створення інновацій призвело до потреби в нових та адаптованих правових механізмах охорони прав інтелектуальної власності. Тому, необхідно є розробка новітніх моделей і правових інструментів, які будуть використовуватися на перетині між охороною прав інтелектуальної власності та практикою відкритих інновацій. Важливою є також розробка методу визначення справедливих, розумних і недискримінаційних роялті у ліцензійній співпраці в правовідносинах в умовах використання концепції відкритих інновацій, який можна застосувати до багатосторонніх ліцензійних угод, що призведе до підвищення ефективності міжорганізаційних технологічних зв'язків у правовідносинах, а отже, до підвищення інноваційності та сталого економічного розвитку України.

Дослідженню принципів, ознак і форм впровадження парадигми «Відкриті інновації 2.0» приділено увагу такими науковцями, як О. Алексі, А. Брем, Т. Гжегорчик, Ф. Оберхольцер-Гі, О. Є. Рубель, А. А. К. Тейшейра, К. Феррейра, В. В. І. Фішер, П. Хурмелінна-Лаукканен та іншими авторами. Водночас на доктринальному рівні найчастіше вчені розглядають концепцію відкритих інновацій із позиції теорії управління інноваціями або економічної теорії. Тому, розвиток відкритих інновацій потребує визначення правових аспектів із погляду права інтелектуальної власності.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження зв'язку між відкритими інноваціями та розпорядженням майновими правами інтелектуальної власності суб'єктами інноваційної діяльності.

Результати дослідження. Концепція відкритих інновацій передбачає важливість встановлення зовнішньої співпраці в правовідносинах та використання зовнішніх інноваційних ідей у процесі прийняття та генерації технології [3, с. 97]. Водночас, вважаємо, що для парадигми «Відкриті інновації 2.0» характерним є також використання зовнішніх об'єктів права інтелектуальної власності.

У такий спосіб інтелектуальна власність є важливою ланкою в ланцюгу технологічного розвитку, з одного боку, між спільною творчістю та винахідництвом, а з іншого – спіль-

ної комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності та їх переходу до інноваційних продуктів і (або) послуг [12].

Одними із ключових елементів концепції «Відкриті інновацій 2.0» є інноваційна мережа, стратегія розвитку інноваційної діяльності, проактивне управління інтелектуальною власністю та дослідження і розробки (НДДКР) [5; 16, с. 166]. Для суб'єктів інноваційної діяльності, зокрема для малих і середніх інноваційних підприємств відкриті інновації вимагають більш відкритого управління інтелектуальною власністю, наприклад, отримання ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності від зовнішніх стейкхолдерів для доступу до додаткових інноваційних технологій із зовнішнього інноваційного середовища, а також видачу ліцензій на використання невикористаних інноваційних технологій або відчуження майнових прав інтелектуальної власності.

Отже, концепція «Відкриті інновації 2.0» виражається у співпраці в дослідженнях і розробках, а також у комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності із зовнішніми партнерами, такими як дослідницькі організації або інші інноваційні підприємства, а також через набуття майнових прав інтелектуальної власності за допомогою укладання договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності або ліцензування майнових прав інтелектуальної власності на існуючі технології.

З концептуальної позиції в умовах використання парадигми відкритих інновацій, коли суб'єкт інноваційної діяльності розглядає інноваційний проєкт із іншим інноваційним підприємством, університетом, технологічним центром у правовідносинах співпраці через трансфер технологій, спін-оф, ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, спільне підприємство або договір про співпрацю тощо необхідно виділити три різні періоди: 1) перед процесом співпраці (before the collaboration process); 2) у процесі співпраці (during the collaboration process); 3) після процесу співпраці (after the collaboration process) [1, с. 5].

Не погоджуємось із думкою, висловленою на доктринальному рівні, що природа ліцензування майнових прав інтелектуальної власності має тенденцію до змагальності, а не до співпраці, а також, що відкриті інновації є реальною альтернативою ліцензуванню [4, с. 22]. Оскільки ліцензування майнових прав інтелектуальної власності є однією з форм використання концепції «Відкриті інновації 2.0» і в умовах розвитку відкритих інновацій зазвичай виступає як патентне ліцензування, особливо відповідно до провідного міжнародного досвіду для перехресного ліцензування, яке є найпоширенішим методом і найкращим рішенням у вирішенні проблеми перетину патентів і свідоцтв між різними суб'єктами інноваційної діяльності. Перехресне ліцензування із створенням великих патентних портфелів є поширеним в складних технологічних галузях, де інновації поєднують декілька патентів або свідоцтв, що накладаються один на одного. Для відкритого інноваційного процесу «зсередини-назовні» характерною є видача патентної ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншому стейкхолдеру. Відомим прикладом у цій сфері є укладання угоди про патентне крос-ліцензування між IBM і ASUS, що стало основою співпраці в правовідносинах між цими юридичними особами.

Цікавою є думка, яку висловив Ж. Пенін, що в умовах використання концепції відкритих інновацій ліцензійні договори часто містять положення про передачу неявних знань (clauses for transferring tacit knowledge), таких як технічна допомога, які не включені в сам патент або свідоцтво [14].

Спільні науково-дослідні роботи, такі як розробка проєктів співпраці між інноваційними підприємствами, що є характерним для сполучного (подвійного) відкритого інноваційного процесу (inter-firm partnership), або створення науково-дослідного центру в закладі вищої освіти для співпраці між суб'єктами господарювання та університетом, є основним шляхом для інноваційних підприємств набути права інтелектуальної власності у відкритій інноваційній діяльності.

Використання відкритих інновацій створює ускладнення в управлінні майновими правами інтелектуальної власності, зокрема тими, що належать кожному технологічному партнеру, а також на інноваційну технологію, створену самим партнерством. Розподіл майнових

прав інтелектуальної власності має регулюватися договором про партнерство (partnership agreement). Конкретні умови, які мають бути визначені в цій угоді, включають: охорону портфеля інтелектуальної власності кожної сторони, який передує партнерству; управління спільним використанням існуючих об'єктів права інтелектуальної власності, необхідним для досягнення успіху під час партнерства; визначення майнових прав власності та управлінських обов'язків щодо інноваційних технологій, створених партнерством; обробка інтелектуальної власності (handling the IP) після закінчення або розірвання партнерства. Слід наголосити, що структура стратегії угоди може змінюватися протягом усього процесу відкритого інноваційного партнерства [4, с. 17].

В угодах про спільні дослідження, зокрема транскордонні, мають бути встановлені додаткові правила для управління інтелектуальною власністю, тобто для випадків, коли технологічні партнери надають фінансування, а також не тільки здійснюють ліцензування майнових прав інтелектуальної власності на результати, а й беруть активну участь у дослідженнях. В угодах про спільну науково-дослідницьку діяльність між академічними установами та інноваційними підприємствами важливим є дотримання принципу, згідно з яким сторона, яка створила певний результат дослідження, повинна мати відповідні права інтелектуальної власності. Проте всім технологічним партнерам слід надати доступ і права інтелектуальної власності користувача на умовах, які належним чином відображають відповідний внесок сторін у інноваційний проєкт та їх потреби щодо комерціалізації власних об'єктів права інтелектуальної власності. Стратегія охорони прав інтелектуальної власності, включаючи юридичне питання щодо патентування конкретного об'єкта права інтелектуальної власності, наприклад, винаходу, має бути погоджено між технологічними партнерами. Розподіл обов'язків сторін щодо охорони та забезпечення прав інтелектуальної власності, що виникли в результаті, має бути встановлено на початку угоди про співпрацю.

Важливо, що і в ліцензійних угодах, і в угодах про спільні дослідження доцільно забезпечити, щоб університетські дослідники зберегли доступ до результатів досліджень для подальших досліджень у майбутньому, і щоб інтереси університетських дослідників щодо публікації своїх висновків в академічних публікаціях були належним чином збалансовані з потребою в збереженні результатів до моменту подання патентних заявок.

Водночас важливим є досягнення балансу між достатньою відкритістю інноваційного процесу для сприяння співпраці технологічних партнерів у правовідносинах і належною охороною прав інтелектуальної власності, що має назву «парадокс інноваційної відкритості» [6; 13], що є особливо притаманним для відкритого інноваційного процесу «зсередини-назовні». Ключову роль у дотриманні такого балансу відіграють механізми охорони прав інтелектуальної власності (IPPM) [2; 8, с. 376; 9].

Якщо інноваційна технологія потенційного технологічного партнера все ще знаходиться на стадії розробки, необхідним є підписання угоди про конфіденційність і нерозголошення перед початком переговорів про співпрацю з метою запобігання ризикам розголошення конфіденційної інформації, що може поставити під загрозу можливість набуття охорони прав інтелектуальної власності на наступному етапі.

Відомим прикладом використання концепції відкритих інновацій є співпраця стартапа GO Corporation і Microsoft із розробки операційної системи PenPoint. Так, Microsoft уклала угоду про нерозголошення (Non-disclosure agreement) із GO Corporation. Однак замість створення програм для операційної системи PenPoint від GO Corporation, Microsoft запустила власну конкуруючу операційну систему PenWindows через шість місяців [1, с. 6]. Можна дійти висновку, що для успішності співпраці в правовідносинах, окрім підписання угоди про нерозголошення з метою уникнути будь-якого незаконного використання такої конфіденційної інформації потрібно було запатентувати ключову технологію операційної системи PenPoint, що б сприяло недопущенню створення Microsoft будь-якого продукту на її основі без згоди GO Corporation.

Для наукових установ необхідною є розробка політики щодо інтелектуальної власності та трансферу знань, яка має бути достатньо широкою, щоб дозволити всі можливі

правові механізми комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, включаючи ліцензування майнових прав інтелектуальної власності та створення відокремлених юридичних осіб, а також для співпраці в правовідносинах із усіма відповідними потенційними технологічними партнерами, включаючи існуючі малі, середні та великі інноваційні підприємства, інші дослідницькі організації або суб'єкти публічного адміністрування. Необхідно розробити положення щодо ліцензування, які б чітко описували критерії щодо видів ліцензій, які видаються (виключні або невиключні, глобальні або територіальні, необмежені або обмежені для певних застосувань тощо). Науково-дослідні організації повинні регулярно відстежувати та публікувати результати своєї діяльності щодо охорони прав інтелектуальної власності та трансферу знань, щоб зробити свій технологічний досвід, дослідницькі можливості та доступні результати інтелектуальної, творчої діяльності більш видимими для потенційних комерційних технологічних партнерів і у такий спосіб сприяти успішному проведеному комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності.

Щодо такої форми провадження інноваційної діяльності в умовах використання парадигми «Відкриті інновації 2.0», як альянс інтелектуальної власності, слід наголосити, що вона зазвичай відноситься до патентного альянсу або патентного пулу з відповідними патентами або свідоцтвами в процесі розробки технічних інновацій. Відомим прикладом такого роду об'єднання в галузі інтелектуальної власності є, наприклад, співпраця між IBM, Microsoft і Intel.

В. Рамасвами є одним із головних представників ідеї співтворчості, центральною в його парадигмі є концепція платформи відкритих інновацій для залучення співтворців. У такий спосіб співтворчість означає проєктування та розробку інноваційних продуктів і (або) послуг, у правовідносини щодо яких вступають як виробники, так і споживачі інновацій. Платформа відкритих інновацій для залучення користувачів інновацій може функціонувати у формі дослідницького центру, онлайн або у поєднанні цих форм. The Knowledge and Innovation Communities (KICs), яка підтримується Європейським інститутом інновацій та технологій (European Institute of Innovation and Technology), є успішним прикладом платформ відкритих інновацій із метою прискорення шляху інноваційної ідеї від дослідження до впровадження [5]. Іншим режимом є збір інноваційних ідей із спільнот користувачів інновацій – краудсорсинг відкритих інновацій [15]. Так, учасниками можуть бути окремі особи або малі та середні інноваційні підприємства.

Вибір «шукачем інновацій» конкретного відкритого інноваційного рішення веде до виникнення прав інтелектуальної власності в договорі про співпрацю. Щодо розподілу майнових прав інтелектуальної власності в межах платформи відкритих інновацій, що мають різні форми як публічно-приватні (об'єднують державні дослідницькі організації та приватні інноваційні підприємства), націлені на малі та середні інноваційні підприємства або існують виключно між приватними інноваційними підприємствами, слід зазначити, що майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності належать автору відкритого інноваційного рішення, який виступає співавтором в класичному розумінні з позиції права інтелектуальної власності. Водночас «шукач інновацій» може укласти з автором відкритого інноваційного рішення ліцензійний договір або договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Відомим прикладом платформи відкритих інновацій є Demola, що призначена для студентів і спрямована на розробку інноваційних продуктів у мультидисциплінарних і гнучких проєктних командах. Ідеї проєктів ініційовані місцевими інноваційними підприємствами та громадськими організаціями, тому мають практичне значення. Demola також заохочує стартапи на основі цих проєктів. Одним із важливих факторів у створенні інноваційного середовища, привабливого для всіх його учасників, є розподіл майнових прав інтелектуальної власності всередині нього. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на створений результат інтелектуальної, творчої діяльності належать авторам. У такий спосіб угода Demola IPR зберігає права інтелектуальної власності авторів на їх технологічні розробки, надаючи юридичній особі – партнеру проєкту за його бажанням одночасно повне

майнове право інтелектуальної власності на використання такого результату інтелектуальної, творчої діяльності. Водночас під цю угоду підпадають результати проєкту, а попередня інформація виключається. В укладеній угоді також зазначається умова, що результати проєкту не повинні містити об'єктів авторського права та комерційної таємниці третіх сторін, а також повинні використовуватися без будь-яких матеріалів, що мають охорону прав інтелектуальної власності. Слід підкреслити, що ліцензії на програмне забезпечення з відкритим кодом не розглядаються в угоді про права інтелектуальної власності [11, с. 299]. Також контрактна модель Demola дозволяє партнеру набути майнові права інтелектуальної власності на такий результат проєкту з метою його використання юридичною особою у подальших інноваційних продуктах за допомогою укладання договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

В угоді про нерозголошення (NDA) визначаються умови розкриття конфіденційної інформації та умови, на яких така конфіденційність передається між узгодженими сторонами. Слід зазначити, що зобов'язання щодо конфіденційності в межах функціонування платформи відкритих інновацій не поширюється на конфіденційну інформацію: 1) яка була відома стороні-одержувачу до того, як інша сторона надала конфіденційну інформацію; 2) яка є або стає доступною для громадськості (крім незаконних засобів); 3) яка стає доступною (крім незаконних засобів) з джерела, відмінного від сторони, що розкриває інформацію, і це джерело не зобов'язане перед стороною, яка розкриває інформацію, зберігати конфіденційність цієї конфіденційної інформації. Зобов'язання щодо конфіденційності внаслідок укладання угоди про нерозголошення триватимуть протягом певного періоду, на практиці часто такий строк триває, наприклад, протягом 3 років із моменту закінчення прийому заявок.

Отже, щодо юридичних питань стосовно прав інтелектуальної власності в межах функціонування платформи відкритих інновацій учасник підтверджує, що відкрите інноваційне рішення про інноваційний продукт і (або) послугу створено на основі співпраці зі спонсорами програми та не порушує права будь-якої третьої сторони, включаючи, але не обмежуючись правами інтелектуальної власності. Заявник визнає, що охорона та управління правами інтелектуальної власності є власною виключною відповідальністю як на етапі подання заявки, так і в разі обрання як учасника під час участі у програмі. Менеджери програми забезпечують застосування комерційно обґрунтованих заходів для охорони прав інтелектуальної власності як заявників, так і спонсорів програми. Заявник погоджується, що майнові права інтелектуальної власності на будь-які інноваційні технології, які були розроблені спонсорами програми, або майнові права інтелектуальної власності, які були набуті спонсорами програми до участі заявника в програмі, залишатимуться виключно за спонсорами програми. За згодою заявника спонсори програми мають право публікувати або розкривати назву юридичної особи – заявника, логотип і короткий опис відкритого інноваційного рішення.

В умовах використання концепції відкритих інновацій в правовідносинах публічно-приватного партнерства необхідним є укладання угод із зацікавленими сторонами та органами державної влади. Ризики співпраці у правовідносинах публічно-приватного партнерства можна зменшити, опублікувавши типові договори публічно-приватного партнерства.

Типи публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері формуються відповідно до стадій життєвого циклу інновацій, включаючи такі структурні складові: 1) співпрацю в наукових дослідженнях і розробках; 2) співробітництво в проведенні трансферу технологій; 3) співробітництво у виробництві інноваційної продукції [7].

Формалізація та правове регулювання правовідносин публічно-приватного партнерства відбувається на підставі укладання партнерами договорів. Відповідно до провідного світового досвіду виокремлюють наступні правові форми публічно-приватного партнерства за рівнем розподілу повноважень та майнових прав інтелектуальної власності між партнерами: 1) договори на здійснення послуг – є формою залучення приватної сторони тільки при наданні певної сфери обслуговування згідно інноваційного проєкту, створюються на недовготривалий термін, при яких координування роботи та відповідальність за інвестиції покладаються на державну сторону як партнера; 2) договори Build Operate Transfer (BOT) – де

приватний сектор здійснює розробку, але майнові права інтелектуальної власності належать державі; 3) договори DBOF – передбачають здійснення приватним партнером розробки, керування та фінансового забезпечення інноваційного проєкту, отримуючи виплати від держави. Водночас майнові права інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності належать державі [10].

Отже, особливостями правового регулювання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на результати інтелектуальної, творчої діяльності в межах публічно-приватного приватного партнерства в умовах використання концепції відкритих інновацій є дотримання балансу інтересів при розподілі майнових прав інтелектуальної власності між сторонами: якщо одна сторона (державна або виконавець) отримує майнове право інтелектуальної власності на використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, що фінансуються з державного бюджету, то друга сторона (виконавець або держава) – право на дохід. В Австрії, Данії, Німеччині, Норвегії нещодавно були введені в дію закони, згідно з якими майнові права інтелектуальної власності на результат інтелектуальної, творчої діяльності, створений за рахунок бюджетних коштів, належать університетам.

Висновки. Отже, в умовах використання концепції відкритих інновацій суб'єкти права інтелектуальної власності замість зосередження на отриманні власних індивідуальних патентів або свідоцтв, розробляють чіткі правила для встановлення механізмів охорони прав інтелектуальної власності на спільно створені результати інтелектуальної, творчої діяльності. Вони є особливо важливими для визначення обсягу розподілу майнових прав інтелектуальної власності в угодах між суб'єктами інноваційної діяльності при спільному провадженні відкритої інноваційної діяльності (наприклад, на які результати інтелектуальної, творчої діяльності майнові права інтелектуальної власності належать спільно всім стейкхолдерам, а на які результати інтелектуальної, творчої діяльності майнові права інтелектуальної власності належать виключно конкретному стейкхолдеру) та як суб'єкти інноваційної діяльності повинні використовувати та розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на створений у відкритій інноваційній діяльності об'єкт права інтелектуальної власності (процес взаємодії винахідників та об'єднаної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності та отримання патенту або свідоцтва як охоронного документу, що засвідчує правомірне набуття прав інтелектуальної власності (спільне патентування), ліцензування майнових прав інтелектуальної власності через видачу ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності або виключне майнове право інтелектуальної власності іншого суб'єкта інноваційної діяльності).

Велика кількість відкритих інноваційних партнерств призводять до укладання довгострокових ліцензійних договорів після фази співпраці. Водночас не погоджуємось із розповсюдженою на доктринальному рівні позицією, що спільний підхід концепції відкритих інновацій часто досягає тих самих результатів, що й ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, тому використання відкритих інновацій має замінити традиційне ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, оскільки воно досягає подібної структури угод і уникає недоліків традиційного ліцензування майнових прав інтелектуальної власності.

Оскільки, на нашу думку, концепція «Відкриті інновації 2.0» найчастіше реалізується в правовідносинах співтворчості між суб'єктами інноваційної діяльності через: видачу ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності, укладання ліцензійного договору, договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності та інших договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності; спільного патентування; створення інноваційних технологічних стартапів та спін-оф і спін-аут моделей; партнерські екосистеми в різних галузях економіки в межах галузевих відкритих інноваційних екосистем, в різних регіонах у межах регіональних відкритих інноваційних екосистем і в певній географічній місцевості в межах місцевих відкритих інноваційних екосистем або на національному рівні в межах національної відкритої інноваційної екосистеми та на світовому рівні в межах міжнародної відкритої інноваційної екосистеми; спільного користування об'єктами права інтелектуальної власності та в правовідносинах із клієнтами

інновацій за допомогою краудсорсингу відкритих інновацій із використанням платформ відкритих інновацій і співлабораторій; інкубації та акселерації у відкритій інноваційній діяльності тощо.

Правовідносини, що виникають при провадженні відкритої інноваційної діяльності, часто трансформуються в спільні підприємства, у формі якого співпрацюють сторони відкритого інноваційного проєкту найчастіше до закінчення терміну дії контракту або до досягнення інноваційного рішення. В умовах використання концепції відкритих інновацій спільна розробка інноваційних продуктів і (або) послуг відбувається кількома суб'єктами інноваційної діяльності за допомогою проведення спільних досліджень або на основі угод про технологічне співробітництво. Виконання деяких етапів створення інноваційного продукту, наприклад, дизайну або розробки макета інноваційного продукту може відбуватись спеціалізованими суб'єктами господарювання на основі аутсорсингу у сфері інноваційної діяльності.

У такий спосіб до формування правової природи відкритих інновацій призводять стратегічне партнерство та спільні дослідницькі проєкти. В таких формах, як створення спільних підприємств, формування стратегічних альянсів або реалізація партнерств в галузі НДДКР реалізується подвійний інноваційний процес в умовах використання концепції відкритих інновацій під час співтворчості з іншими суб'єктами інноваційної діяльності.

Отже, найчастіше процес «ззовні-всередину» реалізується в формі: спільної розробки інноваційних продуктів і технологій і комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, ліцензування майнових прав інтелектуальної власності на зовнішні технології, участі в інноваційних технологічних стартапах за допомогою механізмів інкубації у відкритій інноваційній діяльності та формування стратегічних альянсів; процес «зсередини-назовні» – ліцензування майнових прав інтелектуальної власності, створення спін-оф на основі раніше розроблених інноваційних технологій і (або) продуктів, які працюють над розвитком нового проєкту; сполучний (подвійний) процес – створення спільних підприємств, формування стратегічних альянсів і мереж, до яких можуть бути залучені взаємодоповнюючі технологічні партнери.

Список використаних джерел:

1. A Practical Guide to Managing Intellectual Property Right in an Open Innovation Context. European Collaborative and Open Regional Innovation Strategies–EURIS, The Interregional Cooperation Programme INTERREG IVC, European Union, 2012. 47 p.
2. Bogers M. The Open Innovation Paradox: Knowledge Sharing and Protection in R&D Collaborations. *European Journal of Innovation Management*. 2011. Vol. 14, Issue 1. P. 93–117.
3. Cirera X., Maloney W. F. The Innovation Paradox Developing-Country Capabilities and the Unrealized Promise of Technological Catch-Up. Washington, DC : World Bank, 2017. 186 p.
4. Cronin J., Shore K. Managing IP in open innovation partnerships. *Intellectual Asset Management*. June/July 2008. P. 17–23.
5. Curley M., Salmelin B. Open Innovation 2.0: A New Paradigm. URL : <https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/24-oispgopeninnovation20anewparadigm-whitepaper.pdf>.
6. Foege J. N., Lauritzen G. D., Tietze F., Salge T. O. Reconceptualizing the paradox of openness: How solvers navigate sharing-protecting tensions in crowdsourcing. *Research Policy*. 2019. Vol. 48, Issue 6. P. 1323–1339.
7. Fukuda T., Tanyama T. Utilizing Private Capital: Opportunities for Public-Private Partnerships (PPPs) and Private Finance Initiatives (PFIs) in Japan. Nomura Research Institute WP, 2011. 13 p.
8. Greco M., Cricelli L., Grimaldi M., Strazzullo S., Ferruzzi G. Unveiling the relationships among intellectual property strategies, protection mechanisms and outbound open innovation. *Creativity and Innovation Management*. 2022. Vol. 31, Issue 2. P. 376–389.
9. Gretsche O., Tietze F., Kock A. Firms' intellectual property ownership aggressiveness in university–industry collaboration projects: Choosing the right governance mode. *Creativity and Innovation Management*. 2020. Vol. 29, Issue 2. P. 359–370.

10. Harris C., Hodges J., Schur M., Shukla P. Infrastructure Projects. A Review of Canceled Private Projects. *Public policy for private sector*. 2003. No 252. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/11329/351010PAPER0REV0Infrastructure0VP252.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
11. Kilamo T., Hammouda I., Kairamo V., Räsänen P., Saarinen J. P. Open Source, Open Innovation and Intellectual Property Rights – A Lightning Talk : 8th International Conference on Open Source Systems (OSS), September 2012. Hammamet, Tunisia. P. 298–303.
12. Kowalski S. P. SMES, Open Innovation and IP Management: Advancing Global Development : a presentation at the WIPO International Convention on Intellectual Property and Competitiveness of Micro, Small and Medium-Sized Enterprises (MSMEs), December 10-11, 2009. Rome, Italy. URL : https://www.wipo.int/edocs/mdocs/sme/en/wipo_smes_rom_09/wipo_smes_rom_09_b_theme02_2-related1.pdf.
13. Laursen K., Salter A. J. The paradox of openness: Appropriability, external search and collaboration. *Research Policy. Special issue : Open Innovation: New Insights and Evidence*. 2014. Vol. 43, Issue 5. P. 867–878.
14. Pénin J., Neicu D. Patents and Open Innovation: Bad Fences Do Not Make Good Neighbors. *Journal of Innovation Economics & Management*. 2018. Vol. 25, Issue 1. P. 57–85.
15. Rosa J. L., Gibovic D., Torres-Padrosa V., Maicher L., Miralles F., el-Fakdi A., Bikfalvi A. Innovation for SME by means of blockchain and smartcontracts. 2016. URL : <http://eia.udg.edu/~aelfakdi/papers/woic16.pdf>.
16. Рубель О. Є., Жихарева А. А. Концепція «відкритих інновацій» як складова інтеграції України до Європейського дослідницького простору. *Економічні інновації*. 2018. № 66. С. 162–173.

